

Bueno-Karádi Anabel: 30 éve szabadon

Valamikor egy idős szerzetes azt mondta anyának, a legszebb módja a tiszteletadásnak, ha sokat mesélünk a szüleinkről.

„Ők fogják ceruzámat s én érzem őket és emlékezem.”

Érzem őket és emlékezem – mondja anya Trízsré, az észak-magyarországi kis falucskára, gyermekévei otthonára.

Ott a szürke kockaház hatalmas hármastagolású kerttel, pedagógus bérház az iskola egyetlen termével egybeépítve, ahol délelőtt a falubeli alsós aprócskák tanultak Ilike tanító nénivel, a nagymamával, délután a felsősök Karádi tanár bácsival, a nagyapámmal. A falu, mint homályos, ködös foltocska, egy patak, kevéske ház, benne elnehezült parasztéletek a szocializmus legvadabb éveiben.

Remélt burok a politikai okokból börtönt viselt nagyapámnak, anyának pedig nyári forróság, mint szabad, vadul burjánzó növény az ottani élet, szénakazal padlásillattal.

A tanító házaspárt szerették a faluban. Hozzájuk fordultak ügyes-bajos dolgaikkal, ha kellett tanácsért, ha kellett levélírást, ha kellett csak jószóért. Lett színielőadás, farsangi bál, vetélkedő. Nyugalomba burkolózott a hely, egyhelyben járt az idő a sáros utcácskán a szorgalmas, tiszta falusi élet mindennapjaival. Minden úgy tűnt, mintha ez igaz is lehetne, de anya már gyerekkorában sejtette, hogy valami megtöri a békét, valami ki nem mondott rossz, amiről már a gyerek is tudja önkéntelen, hogy hallgatni szükséges, csak figyelni szülei rezdüléseit, nem érti, de érzi a veszélyt és tudja, hogy amiről csak este lámpaoltás után suttogva beszélnek az komoly dolog, olyan valami, ami bármikor mindent elronthat.

Nagymamám féltő szeretettel, szelíden kérdezte: „Ödön, miért mész fejjel a falnak? Csak próbálj kicsi hallgatni néha!” „Aki megvall engem az emberek előtt, azt én is megvallom mennyei Atyám előtt” – válaszolt a nagyapám, és persze már csendben egyet is értett vele finom lelkű felesége. Az összhang, hogy mégis minden rendben lehet, hogy valaki bizonyosan vigyáz ránk, jön, ha szükséges, megvéd, ha kell a bajban, meghozta a gyermek szemére az álmot.

Anya ma már tudja, hogy ez volt a szocializmus lelke, a marxista ideológia lényege, ami politikai fogollyá tette, megkínozta és félholtra verve kidobta a kapu elé nagyapámat. Majd az eszme ámokfutása be akarta tömni vérrel a száját is, hogy ne tudja hitét megvallani, később kigúnyolta balgaságáért, ostobának mondta, mert nem tartott vele, pedig a hazugságért oly sok előnyt ígért, aztán újra és újra fenyegette és megfigyelte. A puhább években már csak lenézte. „A bolond Karádi”, a párt színe-java csak így nevetett a nagyapámon, de ő mit sem törődött vele.

Tanította a gyerekeket igaz történetekre, igaz történelemre, futott velük Tríz és Aggtelek között hosszú téli estéken, egész könyvtárnyi könyvet gyűjtött és olvasott, méhészkedett és tapasztalatait megosztotta, hogy többen is indíthassanak méhészetet a faluban. Na és épült a keze alatt a kis aggteleki kápolna. Persze ezt nem egyedül tette, csak az ottani katolikus papnak, az ötlet megálmodójának, Géza atyának a segítségére volt az ügyben. Géza atya, vagyis a Kisöreg – ahogy nagyapám nevezte a tőle alig pár évvel idősebb jó barátját – nagy tudója volt az autóknak. Bütykölték is együtt gyakran Trabant autóját, hosszas bibliai kérdések értelmezésének fellegében és hevületében, mikoris időnként elfogytak a Kisöreg teológiai érvei és maradt a már köztük szállóigévé vált felcsattanó, egyszerű felvetés, ami egyben a vita befejezését is jelentette.

„Csak azt nem értem Ödön, hogyha ennyire jól tudod, miért nem lettél pap?”

Erre persze mindig nevettek, anya pedig szerette ezeket a pillanatokat. Megértette, hogy ez a lényeg, így alakul széppé, érdemessé valami. Igaz, nagyapámnak sohasem jutott karrier, sem elismerés, sem pénz.

Már régen másik faluban laktak, amikor kezdődött a változás, amit most a rendszerváltás előzményeinek neveznek. Ezek közé tartozott nagyapám életének egy fontos eseménye, amit nem írtak meg történelemkönyvekben, sem visszaemlékezésekben, igazán nem is olyan nagy dolog, hogy ez ilyen helyeken említést érdemelne, mégis családunk múltjának fontos része, mert gyökereinket erősíti, hogy majd egyszer az én gyerekeimnek is biztos támaszt adhasson.

1989. március 15-én Mezőkövesd városában, nagyapámat kérték meg az ünnepi beszéd megtartására. Szokatlanul sokan gyűltek össze a téren, érződött a levegőben, hogy közeledik valami, amire oly régen vártak, s bár tele volt ez a tavasz a várakozás örömteli illatával, még mindig áthatotta a lelkeket a félelem évtizedes dohos szaga. Voltak ugyan, akik mellkasán büszkén

simogatta a lágyszél a korábban szégyenfoltnak számító kokárdákat, ám többen még kezükben morzsolgatva, tétován merték csak kitűzni az ünnep jelképét.

Nagyapám ösztönösen érezte, hogy fontos pillanatok ezek, mert minden, amit eddig képviselt, ami számára fontos volt, most válhat valósággá, az eddig csak suttogott igazság most teret kaphat, a méltánytalanul megaláztatottak felemelhetik tekintetüket. Pedig biztos vagyok benne, hogy belőle sem hiányzott a félelem, csak képes volt legyőzni azt benne a hite, ami újra és újra azt a bibliai örök igazságot súgta neki: „Ne engedd, hogy legyőzzön a rossz, inkább te győzd le a rosszat jóval.”

Nagyapának nem kellett előre megírt hangzatos szónoklat, szíve legmélyéről törtek elő a szavak, mert reményt akart adni hallgatóságának. „Hát van-e nagyobb csoda annál, mint ha reményt adsz azoknak, akik már remélni sem mernek?” – kérdezi tőlem anya, miközben felidézi azt a napot. S valóban, az én nagyapám akkor és ott olyat bátor dolgot tett, ami megváltoztatta a világot, még ha nagy szavaknak tűnhet is ez. Igen, ott abban a pillanatban formálódott meg a változás, a rendszerváltás morzsája, ami a jelentőségtejtesebb eseményekhez vezetett, mint Nagy Imre újratemetése, aminek nagyapám is résztvevője lehetett.

Sajnos én már nem ismerhettem meg őt, de így is megtanultam tőle, hogy a hit, a kitartás, az igazság milyen csodákra képesek. Megtanultam, hogy nem elérhetetlen álmokat kell kergetnem, hanem meglátnom azt a szükséglet, csodát, ami az orrom előtt van. Megtanultam tőle mit jelent embernek lenni, és hogy mitől válik egy élet valóban értékessé. Szerettem hallgatni anyát, ahogy az édesapjáról beszél, mert az a szeretet, ahogy mesél róla bizonyítja számomra, hogy valakinek az emléke is lehet tanító. Büszke vagyok a nagyapámra, azokra az alapokra, amiket számomra is vetetett, s amik ebben a bizonytalan világban is biztos alapot tudnak nyújtani. Hiszem, hogy sok ilyen nagypapa volt és van Magyarországon. Bennünk élnek ők, a „Z generáció” új fáit már ők támasztják, hogyha egyszer még vissza akarna térni a gonoszság világrendje, tudjunk majd helyesen cselekedni.